

Sygn. akt I ACa 863/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 stycznia 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Paweł Rygiel
Sędziowie:	SSA Jerzy Bess SSA Sławomir Jamróg (spr.)
Protokolant:	st. sekr. sądowy Katarzyna Wilczura

po rozpoznaniu w dniu 11 stycznia 2018 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa S. K.

przeciwko Towarzystwu (...) S.A.

w W.

o zapłatę

na skutek apelacji strony pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 7 marca 2017 r. sygn. akt I C 1135/16

1. oddala apelację;

2. zasądza od strony pozwanej na rzecz powoda kwotę 2 700zł (dwa tysiące siedemset złotych) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

SSA Jerzy Bess SSA Paweł Rygiel SSA Sławomir Jamróg

Sygn. akt I ACa 863/17

UZASADNIENIE

Powód S. K. w pozwie z dnia 21 czerwca 2016 r. wniósł o zasądzenie na swoją rzecz od strony pozwanej Towarzystwa (...) S.A. z siedzibą w W. kwoty 94.000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę (na podstawie art. 446 § 4 k.c.) oraz kwoty 24.774,12 zł tytułem odszkodowania w związku ze znacznym pogorszeniem się jego sytuacji życiowej

na skutek śmierci żony (na podstawie art. 446 § 3 k.c.) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia 23 października 2015 r. do dnia zapłaty oraz kosztami postępowania, w tym kosztami zastępstwa procesowego.

Strona pozwana Towarzystwo (...) S.A. z siedzibą w W. w odpowiedzi na pozew wniosła o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powoda na rzecz strony pozwanej kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Wyrokiem z dnia 7 marca 2017 r. Sygn. akt I C 1135/16 Sąd Okręgowy w Krakowie zasądził od Towarzystwa (...) S.A. z siedzibą w W. na rzecz S. K. kwotę 64.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 23 października 2015r. do dnia 31 grudnia 2015r. i odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016r. do dnia zapłaty – tytułem zadośćuczynienia (pkt 1) oddalił powództwo w pozostałym zakresie (pkt 2), zasądził od strony pozwanej na rzecz powoda S. K. kwotę 578 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt 3) i nakazał ściągnąć od strony pozwanej na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Krakowie kwotę 1.472 zł tytułem wpisu od pozwu od uiszczenia którego powód był zwolniony (pkt 4).

Podstawę tego rozstrzygnięcia stanowił następujący stan faktyczny:

W dniu 24 stycznia 2015 r. w K. doszło do wypadku drogowego, w wyniku którego żona powoda tj. J. K. (1) doznała poważnych obrażeń ciała skutkujących jej śmiercią. Sprawca wypadku Ł. S., kierujący samochodem osobowym marki O. (...) o nr rej. (...), w dacie zdarzenia korzystał z ochrony ubezpieczeniowej w zakresie odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych udzielanej przez stronę pozwaną. Sąd Rejonowy dla K. (...) w K. wyrokiem z dnia 15 października 2015 r., sygn. akt II K 662/15/K, uznał Ł. S. za winnego popełnienia czynu stanowiącego przestępstwo z art. 177 § 2 k.k. a to tego, że w dniu 24 stycznia 2015 r. w K. nieumyślnie naruszył reguły bezpieczeństwa w ruchu lądowym w ten sposób, że kierując pojazdem marki O. (...) o nr rej. (...) nie obserwował dostatecznie uważnie przejścia dla pieszych, znacznie spóźnił się z podjęciem decyzji o hamowaniu w stosunku do chwili, w której mógł i powinien zauważyć przekraczającą jezdnię na przejściu dla pieszych J. K. (1) i nie ustąpił pierwszeństwa, w wyniku czego spowodował wypadek uderzając w prawy bok pieszej, czym spowodował wielonarządowe obrażenia ciała w postaci otarć naskórka i podbiegnięć krwawych na głowie, prawej kończynie górnej i obu podudziach, ran tłuczonych na głowie, prawym łokciu i prawym podudziu, śródmięśniowych wylewów krwawych na klatce piersiowej i prawej kończynie dolnej, złamania obu kości prawego podudzia, rozerwania więzadeł lewego stawu kolanowego, złamania kości czaszki, złamania kręgosłupa na odcinku szyjnym, pęknięcia mięszu wątroby, w następstwie czego nastąpiła śmierć pokrzywdzonej,

Pełnomocnik powoda S. K. pismem z dnia 21 września 2015r. wezwał stronę pozwaną do zapłaty kwoty 120.000 zł tytułem zadośćuczynienia za krzywdę doznaną przez powoda w związku ze śmiercią żony oraz kwoty 30.000 zł tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie się jego sytuacji życiowej.

Strona pozwana Towarzystwo (...) S.A. co do zasady przyjęła swoją odpowiedzialność za skutki przedmiotowego zdarzenia i decyzją z dnia 16 grudnia 2015 r. przyznała powodowi kwotę 12.000 zł tytułem zadośćuczynienia po śmierci żony J. K. (1). Kwota ta została pomniejszona o 50%, co umotywowane było brakiem prawomocnego wyroku skazującego sprawcę wypadku za spowodowanie przedmiotowego wypadku oraz brakiem potwierdzenia okoliczności zdarzenia przez ubezpieczonego. Powód otrzymał więc od ubezpieczyciela kwotę 6.000 zł tytułem zadośćuczynienia. Jednocześnie strona pozwana odmówiła powodowi wypłaty jakiegokolwiek świadczenia z tytułu pogorszenia się jego sytuacji życiowej po śmierci żony.

Nadto Sąd Okręgowy ustalił, że powód S. K. ma obecnie 85 lat. Jego żona J. K. (1) w chwili śmierci miała 83 lata.

Powód poznał J. K. (1) jeszcze w czasach szkoły podstawowej. Byli oni udanym i zgodnym małżeństwem przez 63 lata. Do chwili tragicznego wypadku z dnia 24 stycznia 2015 r. małżonkowie mieszkali razem, pomagając sobie i wspierając się wzajemnie. J. K. (1) zajmowała się prowadzeniem domu, opiekowała się powodem, który cierpi na liczne schorzenia, w tym zwyrodnienia kręgosłupa i stawów biodrowych, nadciśnienie tętnicze, cukrzycę i chorobę P.. Żona podawała powodowi zastrzyki z insuliny, dbała o to, aby przyjmował leki. Z powodu zwyrodnień stawów

biodrowych powód przez kilkanaście lat poruszał się o kulach, dopiero w grudniu 2010 r. przeszedł zabieg wszczepienia endoprotezy. Teraz porusza się podpierając się laską. S. K. bardzo mocno przeżył nagłą i tragiczną śmierć żony. Łączyła go ze zmarłą silna więź emocjonalna. Po śmierci J. K. (1) zażywał leki uspokajające przepisywane przez lekarza rodzinnego, nie korzystał z pomocy psychiatry ani psychologa. Powód często wspomina żonę, odwiedza jej grób na Cmentarzu Rakowickim. Radzi sobie jednak w życiu samodzielnie. Sam pierze, sprząta, gotuje i robi zakupy. Nauczył się robić sobie zastrzyki z insuliny. Powód może liczyć na pomoc i wsparcie synów oraz wnucząt, które jest znaczne. (...) pomagają powodowi w pracach domowych, w szczególności w robieniu prania i sprzątaniu, często robią dla powoda zakupy i nie proszą o zwrot pieniędzy. Powód nie pożycza pieniędzy od dzieci .

Powód utrzymuje się z emerytury w wysokości ok. 2.050 zł miesięcznie. Jego małżonka uzyskiwała emeryturę w wysokości ok. 1.200 zł miesięcznie.

J. K. (1) zajmowała się działalnością artystyczną – poetycką i malarską. Miała własną pracownię artystyczną prowadzoną w wynajmowanym od spółdzielni lokalu. Organizowała wystawy i wernisaże swoich prac, jednak działalność artystyczna nie przynosiła jej żadnych dochodów. Część emerytury J. K. (1) była przeznaczana na opłacenie czynszu najmu za lokal, w którym urządzono pracownię, a ponadto na zakup pędzli, farb i płócien.

J. K. (1) nie pozostawiła po sobie żadnych oszczędności

Sąd Okręgowy podzielając prezentowany w judykaturze pogląd, zgodnie z którym przepis art. 446 § 4 k.c. ani przepis art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. nie wiąże wystąpienia krzywdy ze szkodą ujętą w kategoriach medycznych i w związku z tym oddalił wniosek pozwanego o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego psychiatry szczególnie, że w niniejszej sprawie bezspornym jest, że powód nie leczył się psychiatrycznie, a dodatkowo złożony wniosek w ocenie Sądu zmierza jedynie do niczym nieuzasadnionego przewlekania postępowania.

Przy tym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał, że powództwo zasługiwało na uwzględnienie jedynie w części. Odwołując się do art. 19 ust. 1 w związku z art. 34 ust. 1 i art. 35 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (t. j. Dz. U. 2013, poz. 392 ze zm.) wskazał, że powód może dochodzić roszczeń wynikających ze zdarzenia z dnia 24 stycznia 2015 r., objętego umową ubezpieczenia obowiązkowego odpowiedzialności cywilnej, bezpośrednio od ubezpieczyciela. Podstawą dochodzenia zadośćuczynienia za krzywdę doznaną w związku z tragiczną śmiercią żony jest w tym przypadku art. 446 § 4 k.c.

Sąd Okręgowy uznał za odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego kwotę 70.000 zł, co przy uwzględnieniu kwoty wypłaconej już przez stronę pozwaną w wysokości 6.000 zł, dało ostatecznie zasądzoną kwotę 64.000 zł. Sąd uwzględnił przy tym, że małżonków łączyła silna więź emocjonalna. Małżonkowie przeżyli razem ponad 60 lat. Byli zgodnym, udanym małżeństwem, pomagali sobie w trudnościach życia codziennego i wspierali się wzajemnie. Tragiczna śmierć żony stanowiła dla powoda ogromną stratę, wywołując cierpienie psychiczne i poczucie pustki. Istotne było też, że śmierć ta była nagła, niespodziewana, stanowiąca następstwo zawinionego działania sprawcy wypadku, który potrafił przekraczającą jezdnię na przejściu dla pieszych J. K. (1). Zmarła małżonka była dla powoda oparciem, powód mógł liczyć na jej pomoc i opiekę. Obecnie powód mieszka sam, bardzo odczuwa brak żony, często odwiedza jej grób. Z drugiej jednak strony, Sąd miał też na względzie również fakt, że powód – mimo zaawansowanego wieku – jest osobą względnie samodzielną, nie wymagającą opieki, otrzymuje wsparcie ze strony synów i wnuków. Samo zaś zjawisko śmierci jest wszechobecne w życiu i każdy musi się z nim liczyć.

Jako podstawę zasądzenia odsetek Sąd Okręgowy powołał art. 481 § 1 k.c. ,art. 455 k.c. oraz art. 14 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych . Dalej idące roszczenie o zadośćuczynienie było zdaniem Sądu Okręgowego wygórowane.

Za niewykazane zaś Sąd pierwszej instancji uznał oparte na art. 446§3 k.c. żądanie odszkodowania. Zdaniem Sądu nie zostało bowiem wykazane znaczne pogorszenie się sytuacji życiowej powoda w aspekcie materialnym. Sąd zwrócił uwagę, że powód otrzymuje emeryturę w wysokości ok. 2.050 zł, natomiast J. K. (1) pobierała emeryturę w wysokości

ok. 1.200 zł. Zatem dochody powoda stanowiły ok. 2/3 domowego budżetu, a dochody jego małżonki tylko ok. 1/3 domowego budżetu.

Jako podstawę rozstrzygnięcia o kosztach procesu Sąd Okręgowy powołał art. 100 k.p.c., a o kosztach sądowych art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t. j. Dz. U. z 2016 r., poz. 623 ze zm.) w zw. z art. 100 zdanie pierwsze k.p.c.

Apelację od tego wyroku wniosła strona pozwana zaskarżając orzeczenie w części uwzględniającej powództwo co do kwoty 20000zł oraz w pkt 3 i 4 w zakresie obciążenia pozwanej kosztami zastępstwa procesowego w kwocie 578zł oraz kosztami opłaty sądowej od pozwu.

Strona pozwana zarzuciła :

1) obrazę przepisów postępowania , które miało wpływ na wynik sprawy a to

- art. 233 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów przeprowadzonych w sprawie, dokonanej wybiórczo, wbrew zasadom logiki i doświadczenia życiowego, skutkujące zasądzeniem rażąco wygórowanej kwoty zadośćuczynienia nieuzasadnionych w okolicznościach niniejszej sprawy;

- art. 217 § 2 w zw. z art. 227 k.p.c. przez uznanie, że bezzasadny i niecelowy jest wniosek dowodowy strony pozwanej zgłoszony w odpowiedzi na pozew w przedmiocie przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego z zakresu psychiatrii na

okoliczność ustalenia stanu psychicznego powoda, jaki powstał w związku ze śmiercią J. K. (1) w wyniku wypadku komunikacyjnego, a tym samym nie wyjaśnienie wszystkich istotnych okoliczności sprawy;

- art. 100 k.p.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie;

2. Naruszenie prawa materialnego a to art. 446 § 4 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i zasądzenie rażąco wysokiej kwoty zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, która jest sprzeczna z przyjętymi w orzecznictwie Sądów powszechnych kryteriami ustalania wysokości zadośćuczynienia;

Powód wniósł o oddalenie apelacji i o zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Rozpoznając apelację Sąd Apelacyjny uznał za własne ustalenia Sądu Okręgowego i zważył co następuje

Zarówno okoliczności wpływające na wysokość zadośćuczynienia, jak i kryteria ich oceny muszą być rozważane indywidualnie w związku z konkretną osobą poszkodowanego skoro zdolność do dostosowania się do rzeczywistości stanowi jedno z kryteriów zadośćuczynienia. Reakcja indywidualna żaloby przybierająca postać zaburzeń psychicznych czy wręcz choroby psychicznej może mieć więc wpływ na wysokość zadośćuczynienia. (por. wyrok Dnia 6 lutego 2015 r. Sygn. akt II CSK 334/14. W tym jednak wypadku nie ma twierdzeń by powód doznał zaburzeń procesów psychicznych, które wymagałyby wyjaśnienia za pomocą opinii biegłego psychiatry. Brak reakcji psychopatologicznych nie uchyła jednak roszczenia z art. 446§4 k.c. Słusznie więc wniosek o dopuszczenie tego dowodu został oddalony przez Sąd Okręgowy. Nie trzeba bowiem wiadomości specjalnych by obiektywnie ocenić typową reakcją żaloby jaka jest udziałem osoby emocjonalnie związanej ze zmarłą. Nie trzeba biegłego by ocenić dramatyzm doznań osoby bliskiej, poczucie osamotnienia, pustki i poziom cierpienia moralnych, wywołanych śmiercią osoby najbliższej.

Oczywiste jest , że poziom bólu po stracie osoby najbliższej jest tym większy im większa była dla pokrzywdzonego rola w życiu, pełniona przez zmarłą. To, że powód nie leczył się psychiatrycznie i najbardziej głęboką fazę żaloby ma poza sobą nie umniejsza doznanej traumy w związku z utratą długoletniego partnera życiowego. Ustalenia zaś dokonane na podstawie zeznań świadka J. K. (2) i przesłuchania powoda jednoznacznie wskazują, że powód był silnie związany z żoną, otrzymywał pomoc i wzajemne wsparcie od małżonki z którą pozostawał w długoletnim, szczęśliwym związku. Nawet jeżeli nie doszło w tym przypadku do odwrócenia naturalnego porządku zmian pokoleniowych to

w tym przypadku nagła, niespodziewana śmierć współmałżonka była silnym, negatywnym przeżyciem dla powoda. To, że powód jako doświadczony życiowo mężczyzna nie uzewnętrznia swych przeżyć, nie uchyla podstaw do ustalenia, że doświadczył on dużego wstrząsu psychicznego na skutek tragicznego, nagłego zdarzenia, doznał cierpień psychicznych, odczuwał i nadal odczuwa żal i smutek po stracie małżonki.

Ustalona przez Sąd Okręgowy kwota 70000zł zadośćuczynienia, obejmująca także kwotę 6000zł wypłaconą na etapie przedsądowym, jest kwotą odpowiednią do bólu i cierpienia osoby, która traci osobę najbliższą nawet jeżeli korzysta ona ze wsparcia innych członków rodziny. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem zadośćuczynienie, które pełni przede wszystkim funkcję kompensacyjną, nie może być jedynie symboliczne lecz powinno stanowić ekonomicznie odczuwalną kwotę (por. wyrok SN z dnia 19 stycznia 2012 r. IV CSK 221/11, niepubl. z dnia 18 czerwca 2014 r. sygn. akt V CSK 418/13 legalis nr 1067197).

Ocena w tym zakresie pozostawiona jest w sferze uznaniowości Sądu pierwszej instancji. Korygowanie przez sąd drugiej instancji zasądzzonego zadośćuczynienia może być dokonywane tylko wtedy, gdy przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności sprawy byłoby ono niewspółmierne (nieodpowiednie) tj. albo rażąco wygórowane, albo rażąco niskie (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 18 listopada 2004 r., I CK 219/04, niepubl., z dnia 7 stycznia 2000 r. II CKN 651/98 niepubl., z dnia 9 lipca 1970 r., III PRN 39/70, OSNCP 1971/3/53).

W sprawie niniejszej nie było podstaw do dokonania takiej korekty, gdyż określona przez Sąd Okręgowy kwota uwzględnia wszystkie okoliczności zdarzenia. Sąd pierwszej instancji brał bowiem pod uwagę rodzaj i intensywność więzi łączącej powoda i zmarłą, wstrząs psychiczny i cierpienia wywołane śmiercią małżonki powoda ale także uwzględniał wiek pokrzywdzonego i z tej perspektywy możliwość akceptacji zjawiska śmierci.

Ustalona kwota nie może być uznana za rażąco wygórowaną także choćby w porównaniu do kwot zasądzanych w innych podobnych sprawach (np. wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 25 września 2014 r. sygn. akt. I ACa 243/14 portal orzeczeń tego Sądu).

Tym samym nie doszło do naruszenia art. 446§4 k.c.

Niezrozumiały był zupełnie podnoszony w apelacji zarzut naruszenia art. 100 k.p.c. skoro przepis ten prawidłowo stanowił podstawę stosunkowego rozliczenia kosztów procesu.

Wobec powyższego apelację jako niezasadną oddalono na podstawie art. 385 k.p.c. O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 98§1 i 3 k.p.c. przy zastosowaniu § 2 pkt 5, §10 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U.2015r. poz.1804 ze zm.).

SSA Jerzy Bess SSA Paweł Rygiel SSA Sławomir Jamróg